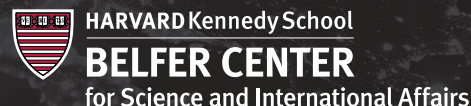

Rusijos grėsmės NATO rytiniam flangui: scenarijai, strategija ir politika Europos saugumo labui

2026 M. VASARIS

Europa susiduria su pavojingiausia saugumo situacija per pastaruosius dešimtmečius. Rusija naudoja pilkosios zonos taktiką ir atvirus grasinimus imtis karinių veiksmų, siekdama susilpninti NATO ir įgyti praktinę veto teisę dėl savo kaimynų geopolitinių aljansų. JAV užsienio politikos prioritetų ir aljansų politikos pokyčiai Trumpo administracijos metu verčia abejoti JAV paramos mastu ir patikimumu. Kai kurios Europos valstybės ėmėsi svarbių priemonių savo saugumui stiprinti, reaguodamos į šiuos pokyčius, tačiau visame žemyne vis dar yra didelių pasirengimo ir pajėgumų trūkumų.

Šiame pranešime naudojama scenarijų analizė, siekiant įvertinti pavojingiausius Rusijos veiksmus NATO šiaurės rytų flange. Tiksliau tariant, analizėje atnaujinami ir nagrinėjami du pagrindiniai nenumatyti atvejai: Rusija intensyvina savo veiklą „pilkojoje zonoje“, siekdama užimti ribotą teritoriją arba surengti didelio masto karinį antpuolį, kad izoliuotų Baltijos valstybes, užimdama Suvalkų koridorių. Abiem atvejais naudojama viešai prieinama informacija, siekiant numatyti galimus Rusijos veiksmus, taip paaiškinant prielaidas ir prioritetus, apibendrintus žemiau pateiktuose pagrindiniuose sprendimuose.

Pagrindiniai sprendimai:

- **Rusijos prezidento Vladimiro Putino pagrindinis strateginis tikslas yra suskaldyti NATO aljansą.** Maskvos prievartos ir konfliktų naudojimas Europoje atspindi ilgalaikes Rusijos užsienio politikos varomąsias jėgas, ypač suvokiamą poreikį formuoti kaimyninių šalių vidaus ir užsienio politiką. Šiandien Rusija vargu ar bandys tradiciniais užkariavimo būdais visiškai atkurti buvusią Sovietų Sąjungos ar imperinės Rusijos erdvę; vietoj to Maskva greičiausiai sieks pakenkti pasitikėjimui Šiaurės Atlanto sutartimi ir atskirti pažeidžiamas valstybes, pasinaudodama atskirais diplomatiniais susitarimais, atitinkančiais Putino pasaulėžiūrą.
- **Per ateinančius trejus metus Rusija greičiausiai sustiprins savo vykdomą „pilkosios zonos“ kampaniją prieš NATO valstybes nares, kuri pasieks kulminaciją ribotu kariniu įsiveržimu į NATO šiaurės rytinį flangą.** Per ateinančius trejus metus Trumpo administracijos patikimumas kaip NATO narės tikriausiai toliau mažės. Matydama unikalią galimybę suskaldyti NATO saugumo architektūrą, Rusija greičiausiai vykdys labiau ribotas operacijas, o ne plataus masto klasikinį puolimą, kaip pavyzdžiui,

invaziją į Ukrainą. Šie veiksmai galėtų baigtis tuo, kad Rusija bandytų užimti nedidelę, bet simboliškai reikšmingą teritoriją, pavyzdžiui, regionus Estijos pasienio mieste Narvoje ar jo apylinkėse, naudodama neženklintas pajėgas ir nepilotuojamas sistemas, kad paslėptų savo dalyvavimą ir apsunkintų NATO atsaką.

- **Greita Rusijos operacija, kuria siekiama užimti simboliškai svarbią pasienio teritoriją, gali baigtis fait accompli (pilnu įvykdymu), dar iki NATO pasiekus politinį konsensuą.** Naudodama neženklintas pajėgas ir naujas galimybes, išstobulintas Ukrainos mūšio laukuose, Maskva galėtų greitai užimti vietines pajėgas ir užgrobti svarbiausius mazgus, iki kol lyderiai spėtų surengti reikšmingą pasipriešinimą. Tuomet Rusija galėtų pasinaudoti laiku, kurio reikia NATO narėms susitarti dėl 5 straipsnio taikymo ir įgyvendinimo, siekdama sustiprinti savo pozicijas ir įtvirtinti kontrolę. Siekiant sumažinti tokio scenarijaus riziką, Europos valstybės turėtų sustiprinti pastangas sutrikdyti tokioms operacijoms vykdyti reikalingus tarpininkų, sabotazo ir įtakos tinklus bei užtikrinti, kad vietos ir greitojo reagavimo pajėgos turėtų galimybių ryžtingai atremti tokį įsibrovimą.
- **NATO valstybės narės taip pat turėtų planuoti gynybą nuo Rusijos plataus masto konvencinio puolimo, kuriuo siekiama brutalia jėga atkirsti Baltijos valstybes.** Šiame pavojingesniame – ir kur kas mažiau tikėtinaame – ataskaitoje nagrinėjamame scenarijuje Rusija galėtų surengti plataus masto konvencinį puolimą, siekdama užimti vienintelį Aljanso sausumos koridorių į Baltijos valstybes, ir taip išprovokuoti greitai besivystantį, intensyvių konfliktą su Aljansu. Toks puolimas tampa labiau tikėtinas, jei Putinas NATO vienybę laiko trapią arba jei didelio masto konfliktas kitoje pasaulio dalyje atitraukia Vašingtono dėmesį nuo Europos.
- **Europos vyriausybės turėtų planuoti ir kurti pajėgas Baltijos šalių nenumatytiems atvejams, atsižvelgdamos į sumažintą, vėluojančią ar nenuoseklią JAV paramą.** JAV prioritetų ir aljansų politikos pokyčiai, įskaitant aštrius ginčus su Europos sostinėmis dėl tokių klausimų kaip Grenlandijos suverenitetas, sustiprina abejones dėl JAV intervencijos Baltijos šalyse masto, greičio ir patikimumo. Todėl Europos sostinės turėtų vengti dvejų prielaidų apie JAV dalyvavimą bet kokiame būsimame konflikte ir parengti planus situacijoms, kai Amerikos karinė parama bus atidėta, ribota arba visiškai nesuteikta.
- **Europos kolektyvinis gebėjimas atgrasyti ar nugalėti agresiją NATO rytiniame flange priklausys nuo kritinių vietinių pajėgumų panaudojimo ir politinių sprendimų priėmimo bei politikos procesų, būtinų jų veiksmingam panaudojimui, supaprastinimo.** Abiem šioje ataskaitoje nagrinėjamais scenarijais NATO valstybės narės susidurtų su tokiais apribojimais kaip suskaidytos vadovavimo struktūros, ribotos atsargos ir politiniai sprendimų priėmimo procesai, kuriems reikalingas tarpvalstybinis koordinavimas. Todėl Europos valstybės turėtų bendradarbiauti, kad sukurtų greitesnes ir lankstesnes daugiašalės gynybos koordinavimo sistemas. Be to, kad Europos valstybės galėtų visapusiškai užtikrinti savo saugumą, jos turi paspartinti pastangas kurti kritinius pajėgumus savo šalyse, ypač tokiose srityse kaip integruota oro ir raketų gynyba, logistika ir aprūpinimas bei kovos su nepilotuojamais orlaiviais sistemos.
- **Europos saugumas didžiąja dalimi priklausys nuo visuomenės atsparumo ir pagrindinio politinio ryžto lygio. Krizė Baltijos šalyse iškart išbandytų Europos ryžtą, ypač jei Rusija derintų didžiules pajėgas fronte su sabotazu, elektroniniais įsilaužimais ir informacinėmis operacijomis Europos užnugaryje.** Atitinkamai, visos žemyno vyriausybės turi daryti dideles investicijas į strateginę komunikaciją, civilinę gynybą ir mobilizacijos infrastruktūrą. Nors Baltijos šalys, Lenkija ir Šiaurės šalys daugelyje šių pagrindinių sričių pažengė toliau ir greičiau, platesnis Europos pasirengimas priklausys nuo to, ar jos bus įtvirtintos visame žemyne.